JOSIP GRBELJA

VELEBITSKA SUDBINA PRIČUVNOG PUKOVNIKA NDH DELKA BOGDANIĆA ZEMUNICA NEIDENTIFICIRANIH

Josip Grbelja
Zagrebačka c. 175
HR 10000 Zagreb

UDK: 94(497.5)"1940-1950":929 BOGDANIĆ, D.
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2002-12-12.

U članku je iznesena dokumentacija o sudbini pukovnika Nezavisne Države Hrvatske Delka Bogdanića i tzv. gerilaca, domobrana i ustaša, koji su se nakon Drugoga svjetskog rata sakrivali pred novom, partizanskom, vlašću u Velebitu, podijeljeni u nekoliko grupa, od kojih je posljednja uhvaćena 1948., ali su se neki pojedinci i nakon tog vremena skrivali u velebitskim šumama, a pojedinci su uspjeli pobjeći u inozemstvo. Opisane su i četničke grupe, koje su imale sličnu sudbinu kao i ustaško-domobranske, ali je prema nekima od njih vlast bila blaža pa ih je ostavila na životu. Autor uz opise grupa donosi i svoja razmišljanja i razmatra probleme u povijesnom kontekstu.

Sve je jasno o "ljudima iz zemunica", pećina, špilja, bunkera (skloništa) i najrazličitijih drugih skrovišta, odnosno o odmetnicima, špiljarima, škraparima, bunkerašima, banditima, križarima i njihovim jatacima (pomagačima), ili o gerili u Hrvatskoj 1945. – 1950., kako su ih nazivali partizani, pripadnici Ozne[1] i Knoja[2], većina poratnih publicista i povjesničari – autori knjiga o likvidiranjima domobrana, ustaša i četnika koji 1945. nisu htjeli napustiti rodno ognjište, domovinu, te odseliti u tuđinu, niti se kao mladići odazvati na mobilizacijske pozive i priključiti ustašama ili partizanima u "završnim operacijama" Drugoga svjetskog rata.

[1] OZN-a/Ozna – Odjeljenje za zaštitu naroda.
[2] KNOJ/Knoj – Korpus narodne obrane Jugoslavije.

Činjenice su ipak "prilagođavane" aktualnim trenutcima u polustoljetnom razdoblju, zamućivane, tendencijski usmjeravane i iskrivljavane gotovo uvijek na štetu Hrvata.

Odmetništvo 1945. u Lici

U Lici su nakon 8. svibnja 1945. ostala 244 pripadnika ustaških i domobranskih ratnih formacija[3] i 63 četnika, te su formirali 32 ilegalne grupe[4]; koje su se krile po ličkim (uglavnom velebitskim) šumama i gudurama, a u istom razdoblju pojedinačno se krilo 77 ustaša i četnika (tzv. bunkeraši)[5].

Velik dio tih "odmetnika", špiljara, dotadašnjih vojnika ili onih koji su tek trebali biti mobilizirani, likvidiran je već u 1945. godini, ali neki su živjeli i do 1948. ili čak do 1952., kad ih je tadašnja vlast proglasila "banditima koji predstavljaju velik problem",[6] pa su ih progonili svom žestinom, vrlo okrutno. Pojedinci iz tih grupa hvatani su živi i likvidirani, a neki su se i predali.

Grupe su tim likvidacijama smanjivane, pa su se ujedinjavale, a posljednja je razbijena 1948.

"Banditizam" ili "odmetništvo" time, međutim, nije bio riješen kao "velik problem", jer su pojedinci uspjeli pobjeći i skrivati se kod rodbine i prijatelja, živeći još godinama u skloništima (bunkeraši).

Neki su u tom vremenu i nestali, i za njihovu se sudbinu ne zna ni do danas (2002.), a rijetki su uspjeli pobjeći u inozemstvo.

Od spomenuta 384 ustaško-domobranska i četnička "odmetnika" likvidirana su 192, osuđena su na vremenske kazne 43, uhićeno i pušteno bez suđenja 13, predalo se (i nije im suđeno 71); nestalo ih je 47, a emigriralo 18.

---

[3] Dokumenti DB Gospić, 1962.: da je djelovalo 244 ustaša i domobrana; ostali su navodili 1000, 1200, oko 3000, "nekoliko stotina" itd., te 63 četnika. Mićo Medić je u tekstu "Kraj četničke gerile na Tromeđi" (*Priručnik* RSUP-a br. 2, 1989, 209-215) naveo da je u Lici "ostalo 270 četnika, među kojima je najbrojnija bila grupa Momčila Marića sa 70 četnika, pretežno koncentriranih na Tromeđi, a kojima se u ožujku 1945. godine pridružio Momčilov brat Đoko, koji se sa još devet odabranih četnika vratio iz Istre, sa zadatkom da okuplja i aktivira sve četničke grupe u jedinstven četnički odred 'Tromeđa', pod njegovom komandom..." Dalje je Medić naveo četničke grupe i njihovo brojno stanje (str. 209). Mnogi su od njih potkraj rata prešli u partizane.

[4] Kompletan poimenični sastav spomenute 32 "ilegalne grupe" u Lici vidjeti: J. GRBELJA, *Ljudi iz zemunica i bunkera...*, 1997.

[5] Popis 77 "bunkeraša" (pojedinaca) dala je Državna bezbjednost Gospića, 1962. (pohranjeno u HDA-u Zagreb), a djelomičan popis objavio je J. Grbelja u *Vili Velebita* 18. srpnja 1997.: "Strijeljano i 28 jataka".

[6] O tome da "banditi predstavljaju velik problem..." vidjeti: J. GRBELJA, ožujak 1996., travanj-srpanj 1997.

Neke od tih grupa bile su vrlo aktivne, kretale su se na širokom prostoru, imale su jatake i izvele su neke akcije protiv pripadnika nove vlasti ili protiv seljaka, ali je velika većina grupa bila neaktivna, nisu poduzele ništa, nikome nisu učinile nikakvo zlo, a ipak su nazivane banditskima, terorističkima, razbojničkima, koljačkima ili "pasjim skotovima".

O tome evo istine:

Grupa Jose Sertića (devet članova), uglavnom rodom iz gospićkog kotara, poneki i s ogulinskog, koja se kretala u okolici Saborskog, Sertić-poljane, Plitvica, Rakovice, Vaganca i po nekim selima bihaćkog kotara, terećena je za 34 umorstva i brojne pljačke, a likvidirana je 1. listopada 1948. kad je kraj Klokota (Bihać) prelazila preko rijeke Une.

Grupa Antike Vukića (16 pripadnika-vojnika) kretala se do siječnja 1947. oko Tribnja, Ledenika (kotar Zadar), Trnovca, Oštarija i Barić Drage, podijeljena u dvije podgrupe, od kojih je jedna imala zemunicu u Goliću, a druga u Šugarskoj Dulibi (na Velebitu). U njoj su bile i četiri nenaoružane žene. Imala je popriličan broj jataka. Pripisano joj je da je ljeti 1946. opljačkala opće poljoprivredne zadruge u Ledeniku, Trnovcu i Oštarijama, te da je učinila i druge manje pljačke ili odgonila seljacima stoku. Grupa je likvidirana u siječnju 1947.: neki su ubijeni, neki uhvaćeni i osuđeni, a neki pušteni na slobodu.

Grupa Grge Smojvera (petorica pripadnika) skrivala se od proljeća 1945. iznad Cesarice na Velebitu, a likvidirana je u jesen 1945., iako, prema Udbinu priznanju, "nisu izvršili niti jednu terorističku akciju, već su stalno živjeli bunkerirani u zemunici". Ubijen je, zapravo, jedino Grgo Smojver, a ostali su pobjegli u tuđinu ili su slobodno živjeli u mjestu rođenja.

Tri grupe djelovale su u okolici Lovinca, Sv. Roka, Ličkog Cerja i Ričica, a najviše su se zadržavale na Velebitu, gdje su svaka za sebe, imale svoja skloništa. U Udbinim dokumentima prozvali su ih "Vranzelina, Zulinova i Šikanova grupa u Lovincu". Pripisana su im ubojstva i "brojne pljačke" manjeg značenja: da su odgonili seljacima stoku. Na kraju su se preostali pripadnici udružili u jednu grupu i tada su (1948.) likvidirani.

Ćajina grupa (18 članova), osnovana 1945. Svi pripadnici rodom su iz Lešća, Sinca, Ramljana i Ćovića, gdje se grupa uglavnom i kretala. Skrivali su se u skloništima do 1946., ne poduzimajući "nijednu terorističku akciju", a tada su vlasti doznale kuda se grupa kreće i gdje su joj skloništa, pa su neki pripadnici ubijeni iz zasjede, a neki u skloništima.

Grupa Miće Pećarića (sedam članova), uglavnom rodom iz Švice i Prozora u općini Otočac, gdje su se i kretali i imali svoje pomagače (jatake), također "nije izvršila nijednu terorističku akciju", a likvidirana je 1946. u jednoj šumi.

Viđina grupa (19 članova), osnovana 1945., koja se kretala oko sela Kompolja, a također "nije izvršila nijednu terorističku akciju" (Udba), likvidirana je 1946., s tim što je vođa grupe Petar Maras Viđo, poput još nekih, uspio pobjeći (u inozemstvo).

Bićanićeva grupa (devet pripadnika) iz Dabra i okolice, koja se od 1945. kretala šumama Kapele, "nije izvršila nijednu terorističku akciju" (Udba), a likvidirana je potkraj 1945., s tim što su neki ubijeni, neki pobjegli i kasnije uhvaćeni pa osuđeni odmah ili oslobođeni, a neki su odmah amnestirani.

Bubanova grupa (14 pripadnika), nastala 1945. (nakon povlačenja vojske NDH prema Austriji), "nije izvršila nijednu terorističku akciju" (Udba), a likvidirana je 1946., s tim što je vođa grupe Joja Pavelić-Buban iz Otočca, prije toga poručnik NDH, nestao pri likvidaciji grupe (poput većine ostalih neki su bili ubijeni, neki zatvoreni, a neki oslobođeni)[7].

Grupa Juke Samardžije (četiri pripadnika), koja se kretala šumama u okolici Lipovlja (općina Otočac), dakle u rodnom kraju, a koja također "nije izvela nijednu terorističku akciju" (Udba), likvidirana je 1945. (Juka je uhvaćen i osuđen na smrt, zatim pomilovan na 20 godina zatvora, iz kojeg je 1956. uvjetno pušten na slobodu, Ivan Šepac iz Kutereva strijeljan je u Karlovcu, a dva su oslobođena).

Grupa Delka Bogdanića (četiri pripadnika), jedna od najrazvikanijih grupa u Lici (on je bio pričuvni pukovnik NDH, a ostali zastavnici s tim što dvojici nikad nije ustanovljen identitet, a o trećem je rečeno da je "zastavnik Hajt"). Izbjegavali su kontakte s ostalim grupama, a u svoju grupu nisu primali bjegunce. Živjeli su skriveni u bunkeru, nisu se nikud kretali i također "nisu izvršili nijednu terorističku akciju" (Udba), ali je u jesen 1945. (neki tvrde – u jesen 1946.) njihova zemunica u Kosinjskom Bakovcu (općina Perušić) ipak bila otkrivena i "tada su likvidirani" (Udba) u zemunici.

Cimina grupa (13 pripadnika), okupljena u okolici Donjeg Kosinja, Kutereva i Ličkog Lešća oko Jose Petranovića-Cime, kojoj se pripisuje više zločina, likvidirana je već u prosincu 1945. godine: svi su ubijeni istog dana, čak i jedan od njih "Srbin-ustaša" (Lazo Kordić iz Kosinja, rođen 1915.).

Grupa Nikole Klobučara-Nine (devet pripadnika), nastala u proljeće 1945. a razbijena u jesen 1945.: neki su ubijeni, neki pohvatani, a dio ih je uspio pobjeći i nakon toga živjeti u bunkerima (pojedinačno). Pobjegao je i Nikola Klobučar-Nino, rođen 1908. u Gornjem Kosinju, te se s vršnjakom Milom Špoljarićem-Špicom iz Gornjeg Kosinja skrivao do 1951., kad je Klobučar pobjegao u inozemstvo, a Špoljariću se izgubio svaki trag.

[7] Đ. ZATEZALO, 1978, 246, bilj. 712.

Trapanova grupa (četiri pripadnika) iz Donjeg Kosinja, koja se 1945. okupila oko Ivana Delača-Trapana, skrivajući se u šumi, nije do jeseni 1945. poduzela "ni jednu terorističku akciju" (Udba), a tada su se razdvojili i skrivali pojedinačno: Trapan se tada predao i bio je osuđen na 20 godina zatvora (pušten je na uvjetni dopust), Milan Veselin-Mulac je tek 1957. otkriven u bunkeru i likvidiran, Marko Vukelić-Žutija proživio je u bunkeru do 1947., kada je otkriven i likvidiran, a Tomo Vukelić-Toljan, kojemu su bile tek 24 godine, također je otkriven 1947. i likvidiran.

Grupa Marka Mandekića-Make (sedam članova), sastavljena 1945. od ljudi iz različitih mjesta, skrivajući se oko Kosinjskog Bakovca, rasula se potkraj 1945. (u vrijeme gustog snijega) – ne učinivši "ni jednu terorističku akciju" (Udba), jer su se hranili onim što im je nudila priroda, i milodarima okolnih stanovnika. Do 1948. petorica su otkrivena u bunkerima i likvidirana, a dvojici "sudbina nije poznata" (Udba).

Grupa Marka Hećimovića-Make (osam članova) kretala se oko Pazarišta i samo su u nekoliko slučajeva, prema dokumentima Udbe, seljacima ukrali sitnu stoku (janje ili kokoš) kako bi se prehranili, ne izvršivši "ni jednu terorističku akciju" (Udba). Likvirani su potkraj 1945., također kad je Lika zabijeljela od snijega i kad su se do njihovih skloništa mogli vidjeti ljudski tragovi, i to tako da su neki ubijeni, neki kasnije uhvaćeni i strijeljani, neki zatvoreni ili oslobođeni, a nekima se izgubio svaki trag.

Grupa Jose Milkovića-Fora (sedam članova), koja se kretala oko Perušića, "ne izvršivši ni jednu terorističku akciju", održala se do 1947., izbjegavši svim potjerama i zasjedama knojevaca i partijaca. U toj je godini ipak likvidirana – poput ostalih grupa.

Grupa Stipe Rukavine-Ćane (trojica), koja se skrivala u Perušiću, Janjačkoj Kosi i Konjskom Brdu (Perušić), a da također "nije izvršila ni jednu terorističku akciju", likvidirana je u jesen 1945., s tim što su ubijeni Ćane, njegova supruga (skrivala se s njim) i Mile Hećimović-Mića, a Mile Rukavina-Baćak uspio je pobjeći i skrivao se do 1948., kada je pobjegao u inozemstvo.

Grupa Martina Kasumovića-Strica (četiri člana), koja se kretala oko Klanovca, Sv. Marka, Karaule i Perušića, ne učinivši "ni jednu terorističku akciju", likvidirana je u jesen 1945.: Kasumović je ubijen, a ostala trojica (Grgo Šimatović, Mika Domazet i Joso Kreković) predali su se vlastima i bilo im je suđeno (dvojica su oslobođena).

Grupa Milana Frkovića (20 članova), nastala "nakon rasula vojske NDH u Gospiću", bila je "najizrazitija odmetnička grupa" (Udba), koja se povukla na Velebit i odatle polazila u "terorističke akcije", uz pomoć "mase svojih jataka", uspjevši čak stvoriti "ilegalne organizacije u selima Trnovac, Lički Novi i

Brušane, koje su grupu aktivno pomagale" (Udba). Grupa je razbijena, likvidirana potkraj 1945.: nekolicini je uspjelo pobjeći, pa su kasnije hvatani i u većini ubijeni.

Grupa u Zablatama kraj Smiljana (13 članova), uglavnom sastavljena od mještana Zablata i Smiljana, također "nije izvršila ni jednu terorističku akciju" (Udba), a likvidirana je u jesen 1945. Skrivala se odvojeno od ostalih grupa, osim što je povremeno održavala vezu s grupom Milana Frkovića.

Bužimska grupa (devet pripadnika), nastala u proljeće 1945., a likvidirana potkraj te godine, u danima dok je cijeli svijet proslavljao Božić i Novu godinu, iako "nije izvršila ni jedno terorističko djelo" (Udba): neki su uhvaćeni i strijeljani, a neki pobjegli i skrivali su se pojedinačno (bunkeraši).

Grupa u Vrhovinama (osam članova), sastavljena od mještana Vrhovina i okolice, također "nije izvršila ni jednu terorističku akciju" (Udba), odnosno nikom ništa nisu činili nažao, a ipak su 1945. likvidirani ili pohvatani i osuđeni.

Četničke grupe se predale

Od četničkih grupa u Lici iscrpno su obrađene Vugonina grupa iz Vučipolja u općini Gračac (14 članova), Grupa Momčila Marića sastavljena od mještana Otrića i Rastičeva u općini Gračac (14 članova), Glavička grupa sastavljena od četnika iz Đekić-Glavice (14 članova), Grupa iz Ponora kraj Otočca i okolnih sela (šest članova), Grupa iz Dabra – Đuđe Šumonje, koja se kretala po terenu Velike i Male Kapele (pet članova), Medačka grupa – uglavnom bunkeraši (pet članova) – svi su se predali, ali nitko nije osuđen.

Bunkeraši i jataci

Svim tim grupama, koje su djelovale uglavnom po Velebitu, Velikoj i Maloj Kapeli i ostalim šumama ili gudurama (klancima), treba, kako je rečeno na početku ovog teksta, pribrojiti i 77 pojedinaca (bunkeraša), čija je sudbina bila možda i teža nego pripadnika grupa. Tantalove muke što su ih prošli u bunkerima, na saslušavanjima ili pred strjeljačkim vodom, odnosno na bijegu do granice, a s njima su, treba reći, trpjele i njihove obitelji, čak i prijatelji, ne mogu se opisati u jednom tekstu.

U tom preživljavanju tridesetak ličkih grupa, s više od 350 pripadnika, veliku ulogu odigrali su jataci, koji su "odmetnike" skrivali, odijevali, hranili, obavještavali o važnim događajima i činili ostale za život opasne radnje. U

Udbinim dokumentima ističe se da "nije moguće iznijeti točan, pa ni približan broj jataka, jer su odmetnike u početku masovno podržavala cijela sela".

Kao najkarakterističnija sela u jatakovanju iz toga razdoblja navedeni su Brušani, Sv. Rok, Lovinac, L. Lešće, Sinac, Ramljani, Sertić Poljana, Vaganac i sela oko Karlobaga, koji su jatakovali za grupe vojske NDH, te Velika Popina, Utrić, Vučipolje sela oko Gračaca, koji su jatakovali za četnike.

Katkada su protiv jataka poduzimane vrlo stroge represivne mjere – krivično gonjenje, iseljavanje na druga područja (npr. Hrvata na Baniju među Srbe) i likvidiranje (strijeljanje) osumnjičenih ili uhvaćenih u jatakovanju. Tako je zbog jatakovanja strijeljano 28 Ličana, iseljeno u druge krajeve 33, a vremenskim kaznama kažnjeno ih je 177.

Tabu-tema o "pasjim sinovima"

Život je tada bio gorak i napet, ispunjen strahom i neizvjesnošću, oskudicom i najtežim trpnjama. Neki su to otrpjeli, a nekima se dugo nije smjelo spomenuti ni ime i prezime, kamoli što im se dogodilo.

Odmetnici su bili velika tabu-tema, osim ako ih se proglašavalo "državnim neprijateljima", "pasjim sinovima", "izrodima", "banditima" ili "teroristima". Najpotpunije i najsvestranije tu je temu u 2002. godini obradio mladi zagrebački povjesničar Zdenko Radelić u knjizi "Križari – gerila u Hrvatskoj 1945.–1950." (Dom i svijet, Zagreb, 2002, na više od 550 stranica).

Ni Z. Radelić, međutim, iako je istražio i znanstveno obradio golemu dokumentaciju iz arhiva i postojeću literaturu (objavljene izvorne novinske tekstove, knjige), nije neke "odmetničke grupe" iscrpnije opisao, niti je dosadašnje činjenice, shvaćanja i sudove o nekima od tih grupa ili pojedinaca-bunkeraša "prosijao" kroza znanstveno sito (kriterije), primjerice o grupi Delka Bogdanića.

Biografija s "ideologijom"

Tko je, kao prvo, Delko Bogdanić?

Mate Rupić, također mladi zagrebački arhivist, koji je izvanredno dobro upućen u biografije mnogih novijih povijesnih ličnosti, napisao je u knjizi "Tko je tko u NDH – Hrvatska 1941.–1945." (Minerva, Zagreb, 1997) da je D. Bogdanić bio ustaški časnik (Ličko Lešće 27. kolovoza 1910. – Kosinjski Bakovac, 30. studenoga 1945.); da je gimnaziju započeo u Senju, bavio se trgovinom, sudjelovao u Velebitskom ustanku 1932., a od proglašenja NDH do

njezina sloma neprestano napredovao u vojnoj karijeri; da se njegova grupa kretala u okolici Kosinja, Kutareva i Ličkog Lešća, itd. Rupić je svoj tekst završio: "Po navodima Ozne, izvršio je samoubojstvo u zemunici – kad je vidio da je opkoljen."

Poenta je na – "kretanju" i "samoubojstvu"!

Dr. Đuro Zatezalo u knjizi "Narodna vlast – Na Kordunu Baniji i Lici 1941–1945" (Karlovac, 1978.) svega je dvaput spomenuo Delka Bogdanića – da je "narod bio zaplašen učestalim upadima razjarenog neprijatelja koji ni pred sam kraj rata nije prezao od novih zločina", jer da se "sredinom aprila na području brinjskog kotara našlo oko hiljadu ustaša i domobrana po šumama koji su ugrožavali rad na poljima i izazivali veliku nesigurnost", a među njima da su "pop Jole i Delko Bogdanić i drugi, koji sada šire propagandu kod bande da se ne predaju, jer će uskoro doći do borbe između Hrvata i Srba, partizana, kao i između Engleza i Rusa, te da će ustaše opet uspostaviti vlast. Ova banda se nalazi uglavnom po grupama..." Drugi put spomenut je D. Bogdanić u "Rezoluciji s Konferencije delegata općinskih i kotarskih NOO-a Like" među "ustaškim gadovima" i "ustaškim psima": "Kao što Hrvati Like uviđaju svu laž izdajnika kao Vlajinića iz Perušića, Frkovića iz Gospića Milinkovića iz Pazarišta, Bogdanića iz Lešća, Sertića iz Udbine i sličnih ustaških pasa o "nezavisnosti i blagostanju", tako su i Srbi Like uvidjeli izdaju četničke bande – majora Rašete, kapeta Šorta, Mandića, Plećaša i drugih. Nije bilo teško razotkriti prozirnu laž tih ustaško–četničkih bandita. Poznati su oni narodu od ranije kao vjerne sluge svih ranijih protunarodnih režima..."[8]

Poenta je na – "lažima izdajnika", "ustaškim psima" i "oko hiljadu ustaša i domobrana po šumama".

Poratna ubojstva i "iseljavanje"

Dr. sc. Josip Grbelja u podlistku "Uništavanje Hrvata u Lici 1945.–1946."[9] objavio je u rujnu 1996. kako su partija i Skoj u Lici izvještavali "o strahu, gladi i banditizmu" u pojedinim mjestima, o "prijetnjama hrvatskom življu", pozivima svima da što prije priđu "likvidaciji malih grupica neprijatelja" (bande), jer da su "povezane s reakcijom u zemlji i van zemlje"; da u tu svrhu treba "naoružati sela", "posuditi vojsku", uništiti sve koji će "ometati izbore"; da je razbijen "Marićev odred"; da je "HSS protiv Fronte"; da "pitanje bande u šumi treba naročito sada shvatiti kao važan zadatak, zato što su sada i

[8] Đ. ZATEZALO, 1978, u tekstu "Rezolucija", str. 380.
[9] J. GRBELJA, 1946, prvi nastavak, od 11. ožujka 1996.

uslovi zbog snijega, najbolji da likvidiramo bandu. Treba imati na umu da se na proljeće ne smije naći nijedan neprijatelj u Lici. Sada treba uglavnom povesti računa da kontrolišemo razne kuće u selima, kod kojih se oni skrivaju..." (iz izvješća gračačkih partijaca od 16. studenoga 1945.).

Tome su pridodane predaje ili uništenja pojedinih špiljara (ustaša) ili cijelih grupa (npr. Frkovićeve, pa one lovinačke, iz Ličkog Osika, Metka, Smiljana). U euforiji koja je nastala, Kotarski komitet KPH Gospića izvijestio je 14. prosinca 1945. ličko partijsko rukovodstvo i o sljedećem: "Poslije smrti Delka Bogdanića, kroz ova sela provukla se propaganda da to nije Delko Bogdanić, da se on ne hvata tako lako, da je to samo strašenje naroda... Još se na ovom sektoru nalaze 54 ustaška bandita. Tu ubrajamo i šest četničkih bandita iz Metka. Od toga broja ustaških bandita dio se prebacuje sa sektora Gospić na sektor Perušić i obratno". S perušićkog sektora partijci su l. prosinca 1945. izvijestili "one gore": "... u općini Kosinj su u zadnja tri dana likvidirana 23 bandita, od kojih se sedam predalo, a među kojima je i bivši zapovjednik ustaške satnije u Kosinju Joso Petranović-Cima. U Kosinjskom Bakovcu ubijen je poznati ustaški organizator Delko Bogdanić, a u toku današnjeg dana predao se jedan iz Donjeg Kosinja. Raspoloženje masa u povodu pogibli Delka i ostalih većinom je dobro, dočim se kod familija poginulih i njihove rodbine zapazilo negodovanje: nisu učestvovali u manifestacijama oko proglašenja Jugoslavije. I u pazariškoj općini ima izvjestan broj ljudi neprijateljski raspoloženih prema našoj državi. Često su zajedno u gostionici i u privatnim kućama gdje u razgovorima izražavaju negodovanje prema narodnoj vlasti, ali nešto konkretno još nisu učinili. S naše strane poduzeto je sve da se u njihovo društvo ubaci netko nekompromitiran..."

Isti partijci (Perušićani) 15. prosinca 1945. izvijestili su da je banditizam njihov "najveći problem", izvorište "narodnog nezadovoljstva" i "neprijateljske propagande", koji "daje kuražu raznim reakcionarnim elementima", a zatim su istaknuli: "Kako smo vam u prvom izvještaju naveli o nekim reakcionerima i kumpaniji u D. Pazarištima... o istima se prilikom likvidacije bande dobilo popriličnih podataka o njihovoj suradnji sa ustašama u šumi i pomaganju Delka Bogdanića..."

U Grbeljinu podlistku dalje je riječ o tome kako su partijci izvještavali da "Srbi pomalo preuzimaju vlast" u Lici, da Hrvate iseljavaju s rodnih ognjišta među većinske Srbe na Baniji ("63 familije sa 33 osobe – članova obitelji"), da je "dosad uhapšeno 177 jataka, od toga smo streljali bez sudskog procesa 28 ustaških jataka i tri četnika...", da se u Lici "povećava nacionalna mržnja" i da su Hrvati "žrtve mira". Posljednja činjenica potkrijepljena je podatcima s područja tadašnje općine Perušić: od ukupno 865 poginulih 1941. – 1947. – u

ratu su poginula 452, a u poraću (miru), odnosno od 5. travnja 1945. do 31. prosinca 1947., dakle u devet mjeseci, čak 413. Od svih poginulih – ustaše su ubile 49, partizani 748 i svi ostali 68 ljudi (s područja perušićke općine).

Poenta je (u partijskim dokumentima iz Like) na – ubojstvu Delka Bogdanića i njegove grupe, te na smišljenim pozivima za zločin nad Hrvatima (strijeljanje, zatvaranje, raseljavanje) odnosno na hiperboliziranju nacionalne mržnje ("pasji sinovi", "pasji izrodi" itd.).

"Činjenice" bez prosudbe

Zdenko Radelić u svojoj je knjizi devetnaest puta spomenuo Delka Bogdanića, i to u sljedećim kontekstima:

1. Pavelić, Lisak i Moškov sredinom 1945. "povećali su aktivnost na povezivanju emigracije s križarima i na ubacivanju ustaških časnika u Hrvatsku", o čemu je u istrazi govorio Ljubo Miloš, te da su u Austriju i Italiju tada stizale vijesti o tome da su u zemlji Rafael Boban, Delko Bogdanić, Vjekoslav Luburić i Franjo Sudar, koji raspolažu s jakim snagama".[10]

2. Vodstvo HNO-a u zemlji namijenili su "visokim ustaškim časnicima koji su ostali u Hrvatskoj, među njima bi bili Boban, Bogdanić i Sudar".[11]

3. "Ipak, Šalić nije znao odgovoriti na pitanje je li istina da Boban djeluje sjeverno od Save, Luburić negdje u Bosni i Hercegovini, a da Bogdanić vodi otpor u Lici, i to s više ljudi od ostalih".[12]

4. Ante Vrban doznao je da su na Velebitu "pukovnici Delko Bogdanić i Bonaventura Baljak Ventura, dopukovnik Krešimir Kuraja te bojnik Mile Orešković".[13]

5. "Zanimljivo je izvješće Pavla Vučetića ili Miška Lohengrüna, jednog od vodiča u "Akciji 10. travnja". Pisano je u Klagenfurtu, a nosi datum 19. studenoga 1946. Iako je Pavao Vučetić radio za Udbu, ipak ću navesti ovo izvješće jer da bi bilo uvjerljivo, moralo je sadržavati i točne podatke...". Taj Vučetić je, kaže, javio: "da su Luburić, Boban i Bogdanić živi, unatoč tvrdnji vlasti da su poginuli. Pretpostavlja se da su skriveni, ali da ne znaju uspostaviti vezu s inozemstvom. Predlaže da se veza s njima uspostavi preko franjevaca u Zagrebu, ali da im se predoči nešto napismeno – zbog njihova nepovjerenja"[14].

---

[10] Z. RADELIĆ, 2002, 83. Vid. HDA – Fond RSUP-a SRH, SDS, 015-7-1: "Zapisnici o saslušanju ubačenih bandita i suđenih po Vrhovnom sudu NR Hrvatske: Miloš Ljubo..." i dr.

[11] Z. RADELIĆ, 2002, 84.

[12] Z. RADELIĆ, 2002, 87.

[13] Z. RADELIĆ, 2002, 102.

[14] Z. RADELIĆ, 2002, 109-110.

6. "Nezaobilazan je i elaborat nepoznatog autora s naknadno dopisanim datumom 30. ožujka 1947. i imenom grada Trsta", u kojem se od Amerikanaca traži novac i oprema, te navodi: "...pukovnik Rafael Boban na Ivančici, Bilogori i Papuku, pukovnik Stjepan Sičaja Gegan na Vranu i Prenju, pukovnik Franjo Sudar oko Donjeg Vakufa i gornjeg toka Vrbasa, bojnik Kočiš na Krndiji, dopukovnik Gudem (ime je nečitko) na Vlašiću, pukovnik Delko Bogdanić na Velebitu, Maloj i Velikoj Kapeli, dopukovnik Krešimir Kuraja na Biokovu, zastavnik Zdravko Primorac oko Fojnice i Kraljeve Sutjeske, domobranski natporučnik Arapović na Ivanu i Bitovnji te natporučnik Muharem Ruljan na Devetku i u trokutu Srebrenica-Žepa (treći toponim nečitak)".[15]

7. "Prva skupina, u sastavu Ante Vrban, Ljubo Miloš i Luka Grgić, koja je prešla granicu 6. ili 7. lipnja 1947., imala je zadaću da se poveže s 1. slavonskim križarskim zdrugom te da organizira prihvatnice na Bilogori i na Papuku, ali i da nađu Lubурića, Bobana, Sudara, Bogdanića i Štitića. No, umjesto očekivanog prihvata od organiziranih križara, skupina nije našla nikoga...",[16] te su Kavranu javili da će se s križarima pokušati povezati na Papuku, ali su više od mjesec dana lutali i Bilogorom, Papukom, Psunjem i Krndijom, naišavši jedino na udbaša.

8. Objavljena je samo fotografija Delka Bogdanića.[17]

9. "Zagovornici gerilskog ratovanja u vojnom i političkom vodstvu NDH bili su ustaški pukovnici Delko Bogdanić, Akih ef. Hadžić, Vjekoslav Maks Luburić, Ibrahim Pirić Pjanić, Frane Primorac, Mate Primorac, Franjo Sudar Osman, Ivan Stier, generali Rafael Boban, Josip Metzger, Slavko Skoliber i ministar Pavle Canki. Mislili su da treba pokrenuti narodni ustanak, a ne napustiti Hrvatsku".[18]

10. "U rujnu 1944. počele su pripreme za gerilski rat i na Velebitu, gdje se na tome angažirao Jole Bujanović, veliki župan Like i Gacke. Bujanović je imao veliku potporu Delka Bogdanića, šefa Ustaške obrane za Liku. O potrebi povezivanja ustaških skupina pod jednim zapovjedništvom i određivanja točnih zadaća u partizanskoj pozadini piše Bujanović 23. travnja 1945. predsjedniku Vlade NDH Nikoli Mandiću. U istom ga izvješću obavještava da se na Maloj Kapeli i Velebitu, u šumama oko Brinja, Bužima, Dabra, Glibodola, Kosinja, Krasna, Kutereva, Lipica, Letinca, Lukova Šugarja, Pazarišta i Svetog Jurja nalaze veće skupine ustaša" (citira tekst M. Medića "Obavještajna služba na

[15] Z. RADELIĆ, 2002, 111.
[16] Z. RADELIĆ, 2002, 118.
[17] Z. RADELIĆ, 2002, 191.
[18] Z. RADELIĆ, 2002, 193.

području Like... u *Zborniku 11*, Historijski arhiv u Karlovcu, Karlovac 1981, str. 810–811)".[19]

11. "Ipak, neki istaknutiji pripadnici *S*-skupina odmetnuli su se i počeli stvarati križarske skupine. Dakako, to više nije bio organizirani ni sustavni rad. Od zapovjednika takozvanih diverzantnih sektora u Hrvatskoj otpor su organizirali Delko Bogdanić i Slavko Hajdinović, a u Bosni i Hercegovini samo Frane Primorac".[20]

12. "Ustaše su namjeravali padine Velebita pretvoriti u gerilsku bazu. Poznato je da su već u rujnu 1944. obilazili područja oko Lukova Šugarja, Došena, Crnog Dabra, Pazarišta, Kosinjskog Bakovca i Kosinja, namjeravajući velebitske pećine iskoristiti kao baze s hranom i municijom. U tome se osobito angažirao svećenik Jole Bujanović, veliki župan Like i Gacke. U tome je imao potporu i pukovnika Delka Bogdanića, šefa Ustaške obrane za Liku, koji je nakon prodora partizana preuzeo vodstvo križara (citirao je M. Medića, n. dj. str. 835-836). O potrebi povezivanja ustaških skupina pod jednim zapovjedništvom i određivanja točnih zadaća u partizanskoj pozadini, Bujanović je pisao dr. Nikoli Mandiću, predsjedniku Vlade NDH, 23. travnja 1945. (citirao je M. Medića, n. dj., str. 810-811). Jedinicama OS NDH na tom području zapovijedali su pukovnici Delko Bogdanić, Franjo Sudar, Bonaventura Baljak Ventura i Josip Aleksić Joso" (citirao je A. Vukića, "Velebitski vukovi. Zapisi iz hrvatske križarske borbe", bez mjesta izdanja, 1984).[21]

13. "Pred prodorom Jugoslavenske armije, iz Gospića i drugih ličkih naselja dio je naroda izbjegao. Iako su se mnogi nedugo zatim vratili iz podvelebitskih sela, među Hrvatima je i dalje prevladavao strah. Razbijene jedinice OS NDH koje su se izvukle iz Gospića, skrivale su se po šumama oko Pazarišta i Kosinja, a u čitavoj Lici ostalo je nekoliko tisuća raspršenih vojnika po većim i manjim skupinama. Procjenjuje se da je u okolici Gospića bilo oko 150 ustaša, 100 kod Jadovna, a ostali iznad Brušana i Rizvanuše, te oko Bilaja i Ribnika. Njih 40 zadržavalo se u blizini Sinca. Jedna veća skupina smjestila se iznad Prozora i Švice, a jedna nad sela općine Dabar. Unatoč partizanskom nasilju nad civilima i slučajevima ubijanja, ubrzo se vlastima prijavilo 800 ustaša i legionara. Na širem području Otočca u Gackoj dolini predalo se 980 ustaša i domobrana. U kotaru Brinje predalo ih se 90, ali 200 ustaša nije htjelo odustati od borbe. Takvih je u Bakovcu, Kosinju i Kosi pokraj Perušića bilo

[19] Z. RADELIĆ, 2002, 195.
[20] Z. RADELIĆ, 2002, 197.
[21] Z. RADELIĆ, 2002, 355.

oko 250. Poviše Sv. Roka poviše Gračaca bilo je 'nešto raspršenih ustaških krvnika' koji su nastojali okupiti dezertere iz jugoslavenske vojske. Iznad obližnjeg Lovinca bilo je oko 70 ustaša. Ozna je 2. svibnja 1945. izvješćivala da je 150 ustaša u šumama brinjskog kotara podijeljeno u tri skupine: jedna na čelu s ustaškim zastavnikom Tomašom i ustaškim vodnikom Tomincem nalazila se između Tominčeve Drage, Glibodola i Mesića pokraj Lipice, druga se nalazila iznad sela Lipica, a treća je skupina bila iznad sela Letinca. Među njima nalazio se i Jole Bujanović, koji se ubrzo s jednom skupinom probio preko Kapele do Generalskog Stola i Zagreba. U okolici Krasna nalazio se i pukovnik Delko Bogdanić s 30 ljudi... Na području Korenice bilo je oko 130 ustaša, koji su se zadržavali u okolici sela Čanak i Sertić Poljana. U jednom dokumentu spominje se da se u Velebitu nalazi nekoliko stotina ustaša s pukovnikom Jucom Rukavinom, a da je jedna skupina iz Ćorkove uvale pokraj Saborskog krenula prema Velebitu da bi uhvatila vezu s Rukavinom. U šumi iznad Korita pokraj Ličke Jesenice i Saborskog ostalo je još 15 ustaša koji, kako je izvješćivala Ozna, noću pljačkaju. Glavne križarske skupine na riječkom području nastale su od razbijenih jedinica OS NDH s područja Senja... Postoje različite procjene o ukupnom broju gerilaca u Lici neposredno nakon velikih ratnih operacija. U nekim dokumentima iz tog vremena spominje se 3000 ustaša, a u drugima oko 1000 ustaša i 350 četnika. Bilo je ustaških skupina s po 30 ljudi. Procjena pak, iz 1948. govori da je "'odmah nakon rata' na Velebitu 'zaostalo' oko 1200 ustaša" (citira dokumente Javnog tužilaštva za okrug Liku, dokumente sa savjetovanja Ozne za Hrvatsku i stavove ili podatke iz tekstova Miće Medića i Ante Vukića-Antike).[22]

14. "Delko Bogdanić je nakon prvobitnog kaosa, demoralizacije, pljačkaških ispada i ubojstava među križarima, donekle povezao raspršene skupine (citira jedan dokument iz Hrvatskoga državnog arhiva i tekst M. Medića, o. c., str. 836). Stvorila se široka mreža suradnika, obavještajna služba, a opskrbili su se sa sanitetskom opremom, papirom, pisaćim strojevima i ostalim potrepštinama. Prikupljali su dobrovoljne priloge za šumu. Pojavile su se i 'jedinstvenije političke parole'. Aktivirali su dio naroda, a akcije su postale organiziranije. Takva organizacija osnovana je u Gospiću 1945. odmah nakon ulaska Jugoslavenske armije. Imala je 13 članova, mlađih ustaških časnika i djevojaka koje su pripadale ustaškoj mladeži. Njezina zadaća bila je moralno i materijalno pomagati ustaše na Velebitu. Uhićeni su 1946. Slična organizacija

[22] Z. RADELIĆ, 2002, 356-357.

osnovana je u Brušanima, Kaniži i Podoštri. Imala je 42 člana, uglavnom djevojke".[23]

15. Nakon isticanja "protukomunističkog raspoloženja" u Lici, te da su "povodom amnestije komunističkih vlasti križarske vođe održale u Lici posebnu konferenciju", a da se ne zna ni kad, ni gdje, ni tko joj je prisustvovao, Z. Radeljić je nastavio: "Uglavnom, konferencija je bila dio priprema križara pod vodstvom Delka Bogdanića za 'momenat' kada mi trebamo reći svoju riječ. Zanimljivo je da u pismu, koje je palo u ruke Ozni, Bogdanić povoljno ocjenjuje vanjsku političku situaciju. Stanje u Lici i sjevernoj Dalmaciji – navelo je vlasti da poduzmu novu, još veću akciju" (čišćenja terena od Otočca i Sinja do Knina, 1. rujna 1945.)[24]

16. "Skupina Delka Bogdanića, ustaškog pukovnika iz Ličkog Lešća pokraj Otočca, imala je 4 križara, a svi su bili ustaški zastavnici. Kao što je spomenuto, slovio je kao križarski vođa u Lici. Bio je povezan s ostalim skupinama, ali zbog svoje sigurnosti nije održavao šire kontakte i nije primao nikoga u svoju u skupinu. Nikud se nisu kretali, a smatrajući se vođom svih križara, sam nije vodio akcije. Štoviše, tvrdi se u Udbinom dokumentu, do likvidacije živio je 'bunkeriran'. Prema svemu sudeći, bio je smješten u zemunici u blizini Kosinjskog Bakovca pokraj Perušića. S obzirom na težnju da poveže sve križare, njegova se skupina držala najopasnijom. Bio je u vezi s ustaškim bojnikom Jurkovićem, bivšim zapovjednikom 10. stajaćeg zdruga u Banjoj Luci, koji je s Velebita otišao u Trst. Jurković je imao zadaću da obiđe emigrantske logore i emigrante i da skupi što više ljudi koji bi išli na Velebit, ali i u druge dijelove Like i Bosnu. U 'ustaškim krugovima' upozoravao je da su križari slabo naoružani, da je njihov moral na niskom stupnju jer se osjećaju napušteni i da su u beznadnom stanju. Skupina je likvidirana 30. studenoga 1945. u Kosinjskom Bakovcu pokraj Gospića. Prema nekim tvrdnjama, Bogdanić je pri opkoljavanju izvršio samoubojstvo, a njegovo su tijelo prevezli u Gospić na identifikaciju i da ga pokažu narodu. Tri je dana tijelo bilo izloženo na ulici. Novine su javile da su uz Bogdanića ubijeni "njegovi suradnici Milan Frković, Tomaš, 'Cima' i još oko 40 bandita, s kojima je rukovodio Bogdanić". Pretpostavljam da ova trojica nisu stradali u istoj akciji kad i Bogdanić. Vjerojatno je bila riječ o operaciji širih razmjera" (citirao je dokument iz Hrvatskoga državnog arhiva "Banditizam – Gospić"; navedeni tekst M. Medića; tekst Alekse Vojinovića iz *Starta* od 30. lipnja 1984. "Kako se razvijala naša

---

[23] Z. RADELIĆ, 2002, 360.
[24] Z. RADELIĆ, 2002, 361.

služba sigurnosti"; tekst J Grbelje "Partija i križari" u *Vili Velebita* od 19. ožujka 1996. i još nekoliko izvora – tekstova i knjiga).[25]

17. "Skupina Milana Frkovića, ustaškog zastavnika iz Ličkog Novog pokraj Gospića... djelovala je na srednjem dijelu Velebita, napose oko Brušana, Kamenjara, Ličkog Novog, Oštre, Podoštre i Trnovca, a područje njezina djelovanja odredio je pukovnik Delko Bogdanić (citirao je A. Vukića-Antiku: "Velebitski vukovi", str. 3).[26]

18. "Skupina Ivana Nikšića... U dokumentima se spominje da Nikšić nije odobravao taktiku Delka Bogdanića, ali ne spominje se o čemu je riječ. Može se pretpostaviti da su različiti pogledi proizlazili iz prethodne tvrdnje o Nikšićevoj beskompromisnosti te iz činjenice da Bogdanićeva uža skupina, dakle oni koji su se nalazili u njegovoj neposrednoj blizini i boravili s njim u istom skloništu, nije izvela nijednu akciju...".[27]

19. "Skupina Franje Šojata Moke, ustaše iz Krivog Puta iznad Senja... Bili su povezani s pukovnikom Delkom Bogdanićem. Nisu sudjelovali u akcijama. Vlast ih je privoljela na predaju u listopadu 1946. Šojat, kao i većina ostalih, pušten je na slobodu".[28]

Poenta je na – tvrdnji da je D. Bogdanić figurirao kao vođa (a nije poduzimao ništa!), te da je izvršio – samoubojstvo.

"Općepoznate" kontradikcije

Analize svake od "činjenica" ili navoda – potvrđuju:

1. D. Bogdanić i ostali koji se s njim spominju (Boban, Luburić, Sudar) nisu, nakon svibnja 1945., uopće kontaktirali, nisu se dogovarali, niti su "raspolagali s jakim snagama", a njihovo tretiranje kao "ustaškog vrha" u domovini samo je Oznin/Udbin propagandni potez kako bi njihovi obožavatelji, pa i ostali Hrvati, manje žalili kad budu likvidirani (jer "zajedno su "teži" na zločinu"). Dokument o Bogdanićevim namjerama otkad je završio u zemunici – ne postoji!

2. Nikad D. Bogdanić nije kontaktirao s emigracijom!

3. Bogdanić nije vodio otpor u Lici, niti je ikad imao više od još trojice u zemunici.

[25] Z. RADELIĆ, 2002, 382.
[26] Z. RADELIĆ, 2002, 389.
[27] Z. RADELIĆ, 2002, 391.
[28] Z. RADELIĆ, 2002, 392.

Sl. 2. Delko Ilije Bogdanić, ustaški prič. dopukovnik, na svadbi Ankice i Vinka Cibić, u Gospiću 13. veljače 1944. Rodio se 1910. u Ličkom Lešću (kod Otočca), poginuo 30. studenoga 1945. pod Velebitom, na zemlji Butinki u vrh sela Bakovac G. Kosinjski.

4. Jedino je istina da je D. Bogdanić bio na Velebitu, ali ne s imenovanima.

5. Udbaš P. V. potvrđuje da i D. Bogdanić "ne zna uspostaviti vezu s inozemstvom" (hrvatskom emigracijom).

6. To je istinito o D. Bogdaniću, ali je i tu izostavljeno da je bio "pričuvni pukovnik".

7. Nitko od ubačenih emigranata nikad nije našao D. Bogdanića, niti bilo kako s njim kontaktirao.

8. Istinito: to je on!

9. Dokument o tome nikad nije objavljen, niti postoji: Oznino/Udbino tumačenje, prepisivanjem, postalo je "općepoznata činjenica", a znanstvenici su dužni provjeravati i takve "činjenice" (tvrdnje).

10. Pismo Jole Bujanovića Nikoli Mandiću ne potvrđuje ono što se navodi da je činio D. Bogdanić, niti je to moglo potvrditi, jer D. Bogdanić 23. travnja 1945. nije bio u zemunici, niti je o "pripremama za gerilski rat i na Velebitu" ostao kakav pisani Bogdanićev trag, čak ni ostalih njegovih suradnika.

11. Ničim se ne potkrjepljuje činjenica da su D. Bogdanić i S. Hajdinović "organizirali otpor" u Hrvatskoj i počeli "stvarati križarske skupine", i to kad više nije bilo "ni organiziranog ni sustavnog rada".

12. Vidi ovdje točku 10: ponovljena neistina može glasiti kao istina!

13. Je li u Lici bilo "nekoliko tisuća raspršenih vojnika po većim ili manjim skupinama", zatim "3000 ustaša", pa "1000 ustaša i 350 četnika", "oko 1200 ustaša" ili, kako se navodi u Udbinu elaboratu, svega "244 pripadnika ustaških i domobranskih ratnih formacija i 63 četnika"?

14. D. Bogdanić nije "povezao raspršene skupine", nije stvarao "jedinstvenije političke parole", nije sudjelovao u organiziranju naroda u Gospiću, Brušanima, Kaniži i Podoštri radi materijalnog i moralnog pomaganja – "bande u šumama".

15. D. Bogdanić nije prisustvovao nikakvoj "posebnoj konferenciji" u Lici, nije govorio o "momentu" kada bi križari "trebali reći svoju riječ", nije "povoljno ocijenio vanjsku političku situaciju", koju je tada narodna vlast (partija) nazivala reakcionarnom, i to jednostavno zato što "povodom amnestije" križara iz rujna 1945. D. Bogdanić, prema navodu iz Udbina elaborata o ličkim odmetničkim grupama, nije kontaktirao ni s kim, niti je koga primao u svoju zemunicu.

16. Priznaje se, eto, da je skupina D. Bogdanića "imala 4 križara", da on "nije održavao šire kontakte i nije nikoga primao u svoju užu skupinu", a čak "nikud se nisu kretali", niti je on sam "vodio akcije". Njegova skupina ipak je tretirana "najopasnijom" (po čemu?!) i likvidirana je 30. studenoga 1945., dakle s prvim snijegom. Ostale skupine djelovale su još pet godina – do 1950. – pa je pitanje tko im je bio vođa. I ovdje se, dakako, spominje da je D. Bogdanić "izvršio samoubojstvo", te da je s njim ubijeno "još oko 40 bandita, s kojima je rukovodio" (izgleda da je bilo u modi dodavanje nula !) .

17. Nema dokaza, osim teksta Ante Vukića-Antike, da je Bogdanić odredio "područje djelovanja" skupine Milana Frkovića, koja je likvidirana iste jeseni.

18. Čak ni I. Nikšić "nije odobravao taktiku Delka Bogdanića", jer Delkova skupina "nije izvela nijednu akciju".

19. Ni ustaše iz Krivog Puta (iznad Senja), koji su, navodno, bili povezani s Bogdanićem, "nisu sudjelovali u akcijama".

Sada, nakon analize onih devetnaest teško optužujućih činjenica, uglavnom "labavih", "vodenastih", "kontradiktornih", "smušenih", ali uporno nabrajanih do statusa "općepoznatosti" i "neosporivosti", treba se upitati: je li dužnost znanstvenika nabrajati (baš sve) ili podvrgnuti znanstvenim kriterijima upravo sve, pa i dosad "općepoznato", "općeprihvaćeno", "odozgo" nametano i prilagođavano političkom trenutku?

Odmetnici-križari i Crkva

Novinar i publicist Aleksa Vojinović u *Startovu* podlistku "Kako se razvijala naša Služba sigurnosti"[29] dvaput je spomenuo Delka Bogdanića.

1. "Raspršene grupice osvanjuju na cjelokupnom području Hrvatske, u nešto većoj koncentraciji na području Karlovca, Like i sjeverne Dalmacije. Po svemu sudeći, najopasnija je bila grupacija pod vodstvom Delka Bogdanića, koji se skoro s cijelom svojom ustaškom satnijom zadržao na terenu Like" (*Start*, 30. 6. 1984.).

2. Uhvaćeni ustaški pukovnik Erih Lisak izjavio je na saslušanju istražiteljima Ozne: "Zanimalo me raspoloženje pučanstva i u kakvom obliku dopiru do njega vijesti o tome. Koliko se sjećam, odgovorio mi je (tj. nadbiskup Stepinac) da su ljudi raspoloženi već prema svom ranijem političkom uvjerenju. Pitao sam ga nakon toga da li što znade o akcijama Bobana, Luburića i Delka Bogdanića. Za njih se naime vani priča da su vrlo aktivni, a da njihove snage djeluju u okolici Zagreba, te bi se vjerojatno o tome u Zagrebu moralo nešto konkretno znati. Dodao sam, da bi se prema pričanju, Boban nalazio u području sjeverno od Save, Luburić negdje u Bosni, odnosno u Hercegovini, a Delko Bogdanić u Lici. Ovaj potonji, kako se čuje, raspolagao bi s najviše ljudi (točno – op.). Na to moje izlaganje Šalić (nadbiskupov tajnik – op.) mi je odgovorio da se tako možda i priča, ali o akcijama u neposrednoj blizini Zagreba nije mu poznato. Uostalom, vijesti kako se koja čuje dosta su kontradiktorne..." (*Start*, 30. 6. 1984.).

Poenta je na – jačini ličkih križara i na povezivanju križara s Crkvom.

Podatci ili činjenice o Delku Bogdaniću potječu iz Oznine/Udbine "kuhinje" te u onome bitnome – nisu istinite, nego tendenciozne, čak i lažne: Udba je demantirala Oznu, svoju prethodnicu.

[29] A. VOJINOVIĆ, *Start*, 19. 5. – 14. 7. 1984.

Matični list

Broj I

	B O G D A N I Ć Delko
...čin, rod oružja, struka	ust.
Dan, mjesec, godina i mjesto rodenja	27.VIII.1910.Ličko Lešće,Otočac,pop.žen.Otočac.
... je zavičajan	obć.Sinac,kot.Otočac.
5. Vjera i narodnost	rkt; hrvatska;
6. Kada ... i gdje položio prisegu Poglavniku	1932. za vriem... ...tanka.
7. Dan, mjesec i godina stupanja u ustašku djelatnu službu I. P. T. B.	
8. Da li je služio u kojoj vojsci ... kada i do kada	u jugoslavenskoj vojsci 1931.-1932.u konjaničkoj školi u Zemunu do 30.IV.1932.
9. Svr... škole: a) u gradjanstvu koje i gdje, ima li isprave	4.raz.pučke škole u Lešću,4.raz.gimnazije u Senju 1 srednja trgovačka škola u Karlovcu.ima.
b) u vojsci, koje i ima li isprave	Škola pričuvnih konjaničkih častnika u Zemunu.
... jezika, govori, čita i piše	
... roditelja i djevojačko ... majke	Ilija i Magdalena rodj.Prpić.
... Oženjen: Broj odobrenja ženidbe; Ime supruge, prezime i ime, vjera, narodnost i mjesto stanovanja nje...	Vjenčan 29.X.1939.u Otočcu.Andjelka rodj.Zdunić kći Martina i Marije.

Sl. 3. Matični list Bogdanić Ilije Delka s podatcima o životopisu i odličjima koja je primio za primjerenu hrabrost u borbi s partizanima 1943. Hrvatski državni arhiv, Zagreb

"Matični list" bez pečata

Podatci o D. Bogdaniću iz Matičnog lista, "ovjerenog", navodno, 28. ožujka 1944. u Zagrebu, bez potpisa i pečata, glase da je on pričuvni ustaški dopukovnik, rođen 2. VIII. 1910. u Ličkom Lešću, općina Sinac, kotar Otočac, rimokatolik, hrvatske narodnosti; da je prisegu Poglavniku položio 1932. u vrijeme Ličkog ustanka, da je 1931. i do 30. IV. 1932. bio u jugoslavenskoj vojsci (u Konjaničkoj školi u Zemunu); da je završio četiri razreda pučke škole u Lešću, četiri razreda gimnazije u Senju i srednju trgovačku školu u Karlovcu; da ima vojne isprave Škole pričuvnih konjaničkih častnika u Zemunu; da su mu

roditelji Ilija Bogdanić i Magdalena rođena Prpić; da je 29. X. 1939. vjenčan u Otočcu s Anđelkom rođenom Zdunić, kćeri Martina i Marije, s kojom je 20. VII. 1940. dobio kćer Magdu; da je odlikovan željeznim trolistom IV. stupnja s hrastovim grančicama (V.M.O.P. 24/43, str. 3886), Željeznim trolistom III. stupnja s hrastovim grančicama (V.M.O.P. 27/43, str. 1102), i Velikom srebrnom Poglavnikovom kolajnom za hrabrost (V.M.O.P. br. 27/43, str. 1103). Dalje su navedena unapređenja u činove te je Delko Bogdanić od 17. XII. 1933. potporučnik, od 19. VIII. 1942. satnik (*Službeni viestnik ustaške vojnice* br. 8/42, str. 223), od 28. X. 1942. bojnik (*Služb. viestnik*...12/42, str. 320) i od 13. VI. 1943. dopukovnik (V.U.V. br. 1650/43).

U 1941. i 1942. nekoliko je puta bolovao od katara želuca.

"Udjelbe službovanja" bile su mu sljedeće: od 1. VIII. 1931. do 30. IV. 1932. "udieljen" je Đačkom eskadronu Konjaničke škole u Zemunu kao đak; od 1. V. 1932. do 1. VII. 1933. bio je u građanstvu (civil); od 2. VII. 1933. do 1. IX. 1933. "udieljen" je 3. konjaničkom puku u Subotici kao zapovjednik voda; od 2. IX. 1933. do 15. III. 1941. bio je u građanstvu (civil); od 16. III. 1941. do 1. VIII. 1941. "udieljen" je Pomoćnom ustaškom odredu u Otočcu kao zapovjednik; od 2. VIII. 1941. do 20. IV. 1942. "udieljen" je II/1 pukovniji Crne legije (isparana je rubrika položaja); od 21. IV. 1942. do 27. VIII. 1942. Doknadnoj bojni, IV. stajaći sdrug i 33. ustaškoj bojni.

Na posebnoj stranici pisaćim je strojem dodano da je D. Bogdanić odlikovan Vojničkim redom željeznog trolista IV. stupnja s hrastovim grančicama ("Vjestnik O.P." str. 1934/44/ isparano, te se vidi jedino brojka 5). Vojničkim redom željeznog trolista III. stupnja odlikovan je (isparano, te se vidi V.O.P. 42/44, str. 2444).

Opet na posebnoj stranici je Odredba o promaknuću iz Poglavnikova ureda, kojom je 3. kolovoza 1942. Delko Bogdanić promaknut u čin "pričuvnoga ustaškog pukovnika u Ustaškoj vojnici". Odredba je vrlo oštećena i restaurirana.

U rubrici "22. Opazka" navedeno je da je D. Bogdanić bio zatvaran 1932. ("za ustaške afere"), 1937. ("isto tako") i 1940. ("posljednji put", u Senju, "s pokojnim krilnikom Jurom Francetićem"), te da je primljen "u stališ Častničkog zbora PTS-a" (*Vjestnik* O.P., str. 430/44).

Tome je pridodan list *Udjelbe službovanja* u kojem je navedeno da je D. Bogdanić od 28. VIII. 1942. do 14. X. 1942. "udieljen" IV. stajaćem sdrugu; od 15. X. 1942. do 15. III. 1943."udieljen" je II. lovačkoj bojni i 34. ustaškoj bojni; od 16. III. 1943. stajaćem sdrugu kao zapovjednik.

Na svim tim listovima "Matičnog lista" iz 1944. nigdje nema nikakva potpisa ni pečata, a restauriranjem su podosta "krpani",[30] te bi sve zahtijevalo iscrpniju provjeru u ondašnjim službenim listovima, osobito zato što je D. Bogdanić bio "pričuvni častnik" (dopukovnik i pukovnik), te što su slični formulari nađeni nakon rata i mogli su biti popunjavani u – poratnom razdoblju.

Poenta je na – "pričuvnom statusu", te na tvrdnji da je D. Bogdanić 1932. sudjelovao u "ustaškom ustanku" na Velebitu, a u isto vrijeme bio na vojnom školovanju u Zemunu 1932., zatim unaprijeđen u potporučnika (1933.) i bio "udieljen" 3. konjaničkom puku u Subotici kao zapovjednik voda (1933.)·

Takve oprečnosti u tim godinama nisu mogle biti ni slučajne, kamoli redovite, i to u kraljevoj vojsci uz onako revnu i odanu Državnu zaštitu, žandarmeriju i oficirski kadar, koji su progonili i antirežimske pomisli i primisli, nekmoli ustanike–ustaše.

Autentični zapisi kontraobavještajca

Nakon svega dosad iznesenog tragali smo za milicijskim, Ozninim, Udbinim, javnotužilačkim i ostalim časopisima u kojima je o banditsko-odmetničko-križarskom skrivanju ili djelovanju na Velebitu pisano 1945. – 1990. godine,[31] te evo iz njih glavnih tvrdnja ili misli.

---

[30] "Matični list" Delka Bogdanića, pohranjen u HDA-u, Zagreb, restauriran je poput još mnogih listova, dokumenata i knjiga.

[31] To su časopisi i listovi: *Narodna milicija, 13. maj, Priručnik, Vjesnik, Borba, Narodni list*, koje i citiraju različiti autori. Evo naših otkrića: *Narodni list* u Radelićevoj knjizi, 2002, 382, bilj. 688, a spomenut je broj od 6. 12. 1945., u kojem je objavljen tekst "Ubijen je zloglasni ustaški 'pukovnik' Delko Bogdanić", odnosi se na zagrebački *Narodni list*, jer zadarski *Narodni list*, koji je poznatiji (dugotrajniji), nije 1945.-1948. uopće izlazio. U *Vjesniku* od 6. prosinca 1945. objavljena je informacija "Uhvaćen ustaški bandit Delko Bogdanić", a u njoj se kaže: "Dne 30. studenog jedinice narodne obrane opkolile su na Velebitu jazbinu zloglasnog ustaškog pukovnika Delka Bogdanića. On je poznat kao najveći krvnik i organizator pokolja u Lici i Bosni. Posljednjih dana 'NDH' bio je za naročite ustaške zasluge imenovan za 'generala'. On je predvodio akciju i učestvovao u pokolju u Otočcu, rukovodio mnogim ustaškim akcijama po Bosni i Lici. Poznato je da je Delko Bogdanić od nekih fašističkih elemenata smatran kao najpouzdanije lice Pavelića, koje je ostalo u zemlji. Prema tome on je pokušao organizirati banditske grupe u borbi protiv tekovina narodno-oslobodilačke borbe. Međutim u akcijama koje su vršile jedinice narodne obrane likvidirani su sa Delkom Bogdanićem i Milan Frković, Tomaš 'Cima', a s njima i još oko 40 ustaških bandita, s kojima je rukovodio Delko Bogdanić". On s tim "banditima" nije rukovodio, nisu ubijeni kad i on, niti je Frković ubijen s njim, a ima i drugih izmišljotina i preuveličavanja u toj informaciji. Što se tiče ostalih listova-časopisa, treba reći da su im najčešći citati: "neki drug" (izjavio), "neki (ili jedan) dokument", "dojavljeno je", "pričalo

Goran Vuković je 1967. u povodu 20-godišnjice "jedne od najznačajnijih akcija naše Uprave državne bezbjednosti – da onemogući zavjeru ustaških ratnih zlikovaca", u feljtonu "Obmana"[32] te iste godine (1967.), kao partizanski kontraobavještajac, iscrpno opisao sve što se od 19. srpnja 1947. dogodilo Anti Vrbanu i još 195-orici emigranata ubačenih u tadašnju Jugoslaviju, uglavnom na Papuk, Psunj i Babju goru, te što su ti emigranti čuli i mislili o "križarima" koji su 1945. ostali u zemlji, a među kojima je bio i Delko Bogdanić.

Pod međunaslovom "Gdje su 'križari'?", G. Vuković je, među ostalim, naveo da su se križari, obično noću, "spuštali u sela najbliža šumama", te "od seljaka tražili, a najčešće otimali hranu, odjeću i novac. Otimali su i oružje. Preko svojih jataka doznavali su za pojedine antifašiste. Nije bio rijedak slučaj da takve i ubiju. Bilo je i ozbiljnijih napada. Tako je u Lici, po zlu poznata grupa Jose Sertića dočekala kamion s mornarima i na njih otvorila vatru. Iznenađeni mornari većinom su poginuli..."

Poenta je na – teroru!

Vuković je dalje naveo: "Organi sigurnosti, jedinice KNOJ-a i milicija ulagali su velike napore da zemlju što prije oslobode toga zla. Među odmetnicima, a još više u tzv. 'bunkerima', bilo je i onih koji su se iz straha odmetnuli. Znajući to, naše su ih vlasti pozvale da se vrate kućama, garantirajući, ukoliko se nisu teže ogriješili, da im se ne će ništa dogoditi. Ostale se također pozivalo na predaju s napomenom, da će sudovi ocijeniti njihove prestupe i prema njima postupiti".

Poenta je na – zlu od kojeg se trebalo osloboditi, i to mirnim, sudskim putem!

G. Vuković je zatim spomenuo "njemačko-ustaški plan da se u slučaju njihovog poraza nastavi s oružanim otporom u okupiranim zemljama"; da su za taj nastavak oružanog otpora "odabrani podesni oficiri, koje se na specijalnim tečajevima obučavalo u vršenju diverzija, prikupljanju špijunskih podataka, stvaranju grupica otpora i rada s radiostanicama"; te da su za njihovu opskrbu i izrađena "podzemna skladišta u koja je spremljen eksploziv, oružje, suha hrana, odjeća i drugo...", odnosno da je među takvima bilo i nekoliko odmetnika "koji su prošli takve tečajeve" (specijalne diverzantsko-saboterske).

Poenta je na – planu, organizaciji, unaprijed smišljenom zlu.

Spomenuo je zatim "neke od mnogobrojnih odmetničkih grupa koje su uništene 1945. – 1946. godine":

se", "prema saznanju" itd., ili autori citiraju jedan drugoga umnožavajući "općepoznatost", preuveličavajući svoje junaštvo i Bogdanićev vojni status ili zločin. Ni u jednome od njih ne spominje se Bogdanićevo samoubojstvo, nego ubojstvo ili da je uhvaćen i likvidiran.

[32] G. VUKOVIĆ, *Priručnik*, 1. 1967, 93. i dalje.

1) "Tako su odmah nakon završetka rata drugovi u Lici uništili veću grupu predvođenu poznatim ustaškim pukovnikom Delkom Bogdanićem".

2) "Mnogo truda i vještine uložili su drugovi za uništenje već spomenute Sertićeve grupe, koja se kretala na mnogo širem području, prelazeći povremeno čak i u Slavoniju..."

3. "Na međi Dalmacije i Bosne operirala je tzv. Dadićeva grupa. Grupa se odlikovala lukavstvom krijući se vješto na području punom špilja i rupčaga" itd.

Nabrojao je i grupe između Save i Drave, iz Zagorja, Podravine, Moslavine, s Papuka, Psunja i Babje gore, koje su također haračile i bile "narodno zlo".

Poenta je na – veličini, rasprostranjenosti, lukavosti i bezobzirnosti odmetnika!

Odmah zatim, završavajući dio feljtona o "križarima" (odmetnicima), G. Vuković je istaknuo: "Pojedini odmetnici, koji su uspjeli da se prebace u Austriju, da bi sebi među emigrantima podigli cijenu, preuveličavali su kako brojno stanje 'križara' u zemlji, tako i njihove podvige. Oni snalažljiviji su po potrebi izmišljali i čitave grupe. Iz njihova pričanja proizlazilo je da su 'križari' u zemlji jako i dobro organizirana snaga a ne niz nepovezanih skupina dešperatera i kriminalaca. Strana štampa primala je te priče za gotovu stvar, objavljujući ih u nekim listovima. Osobito su u tome bili revni emigrantski listovi 'Croatia', 'Danica', 'Plamen' i sl."

Poenta je na – izmišljanju i preuveličavanju "odmetničkih snaga".

Takva "izmišljanja" i "preuveličavanja", prema Vukovićevu tekstu, ali i ostalih autora, širili su uhapšeni ustaški bojnik Ante Vrban, ustaški pukovnik i šef Redarstva NDH Erih Lisak, general – zapovjednik Pavelićeva tjelesnog sdruga Ante Moškov, ustaški satnik Boranić i ostali koji su u zemlju ubacivani od veljače i proljeća 1946., sve dok Udba nije pohvatala svih 196 ubačenih emigranata, pa tek 12. srpnja 1948. dopustila da to bude objavljeno u javnim medijima.[33]

Tko je znanstvenije navikao vrjednovati dokumente, dokaze ili sjećanja, uočit će u Vukovićevu tekstu nekoliko poratnih "ideologijskih bisera" (potreba): povezati potvrđene zločince s onima za koje ne postoji "tvrda" dokumentacija (izjednačiti ih), preuveličati pojedinog zločinca i s njim povezati zločine u cjelini (ne pojedinačne), pobijediti "narodno zlo", te omalovažiti čak i "priče" o snazi odmetnika.

[33] Vukovićevi citati: Obmana, *Priručnik*, 1, 1967, 96-97.

Rat poslije rata

Mićo Medić je u "Priručniku" 1984. objavio svoj poznati – (vrlo često citirani) tekst "Partizanska obavještajna služba u Lici za vrijeme narodnooslobodilačkog rata",[34] te u dijelu pod naslovom "Rat poslije rata" naveo kako se Ozna u Lici potkraj rata "suočavala s neprijateljskim planovima, sračunatim na dugotrajno vođenje gerilskog rata", da je s tim ciljem u Gospić stigla "posebna diverzantska jedinica pod nazivom 'Jagdkomando', koju je vodio Karlo Rieger. On se u Gospiću predstavio kao ustaški poručnik pod imenom Franjo Barišić. Riegera je kasnije zamijenio Anton Codeli, alias Cerić. Ozni nisu promakli 'izleti' nekih visokih ustaških funkcionara koji su obilazili dijelove Velebita oko Kosinjskog Bakovca i Crnog Dabra, gdje su kamionima odvlačili oružje i opremu za buduću gerilu. U pripremanju gerilskog rata ustaški župan pop Jole Bujanović imao je najveći oslonac u ustaškom pukovniku Delku Bogdaniću i sličnima... Nakon poraza ustaša i oslobođenjem Like, u njoj su ostale brojne neprijateljske snage. Sklonile su se u šumu, a neki od njih namjeravali su nastaviti gerilski rat. Među takvima su bili ustaški pukovnik Bogdanić i drugi, te četnička grupa braće Marić. Njemački, ustaški i četnički planovi u pogledu oganizacije trajnije gerile ostali su neostvareni. Bili su svojevrstan 'račun bez krčmara'. Nedostajala im je 'sitnica' – podrška stanovništva i ciljevi koji bi tu podršku osigurali... U danima oslobođenja Like raspršila se i Codelijeva grupa, a on je zatim uhvaćen kod Senja. Codeli i njegovi ljudi dali su Ozni dragocjene podatke o njihovim tajnim bazama, punktovima, agentima i planovima...

Poslije ljeta 1945. na Velebitu i u drugim ličkim šumama ostalo je nekoliko stotina ustaško-četničkih odmetnika, svrstanih u više grupa. Za organe Ozne, Knoja i milicije rat na području Like potrajao je još nekoliko godina poslije stvarnog i službenog završetka Drugoga svjetskog rata...

Poenta je na – suočavanju "s neprijateljskim planovima", na isticanju D. Bogdanića među vođama gerile i na "receptu" što ga je opisao G. Vuković – čak sedamnaest godina prije M. Medića, a koji smo već analizirali.

Diverzantske jedinice

Nikola Brezović Prebeg, nosilac "Partizanske spomenice 1941.", rezervni potpukovnik JNA i član KPJ od 15. siječnja 1941., objavio je uoči svoje smrti u "Priručniku" 1/1986. tekst pod naslovom "Ozna u borbi protiv pokušaja

[34] M. MEDIĆ, *Priručnik*, 3, 1984, 257-266.

Nijemaca i ustaša da organiziraju diverzantske jedinice za terorističku djelatnost nakon njihova povlačenja iz Jugoslavije", zapravo tekst "o pripremama 'Jagdkomanda' Karlovac i Karlovačke 'pozadinske S-grupe' 'Ustaške obrane' za nastavljanje borbe nakon povlačenja Nijemaca i ustaša i podzemna skladišta oružja, opreme i hrane na području Žumberačkog i Samoborskog gorja između Karlovca i Duge Rese".[35] U tom je tekstu. N. Brezović Prebeg naveo:

"Pod nazivom 'Ustaška obrana' ustaše osnivaju organizaciju sličnu Skorzenyjevoj. Bilo je to u skladu i s jednom naredbom RSHA iz kasnog ljeta 1944. godine, prema kojoj su njemačke sigurnosne ustanove prilikom povlačenja trebale za sobom ostaviti domorodačke grupe otpora koje bi stupile u akciju, kada Nijemci počnu novu ofenzivu protiv oslobođenog jugoistoka. Ove jedinice do jačine bojni, sastavljene od ustaša, trebale su imati njemačke organe za vezu i obuku. Neke su Jagdkommande i bile sastavljene od mješovitog ljudstva. Radi provođenja diverzantskih zadataka 'Ustaška obrana' je podijelila teritorij NDH na devet područja nazvanih 'S-sektorima'. Na svakom 'S-sektoru', kako je izjavio Ljubo Miloš na saslušanju u Ozni, predviđeno je formiranje jedne 'pozadinske grupe' 'Ustaške obrane'. Predviđeno je da bi centar svih pozadinskih grupa bio u brdima kod Kotor Varoša u blizini Banjaluke. Za organiziranje 'pozadinskih grupa' i u slučaju potrebe za zapovjednika pozadinske borbe bio je određen Maks Luburić. On bi se sa Stožerom nalazio kod Kotor Varoša u Centru. Za svaku 'pozadinsku grupu' predviđena je radiostanica za vezu sa Centrom u zemlji. Jedan Centar formirao bi se u Njemačkoj kao glavni naredbodavac za rad i djelatnost Centra u zemlji. Centrom u Njemačkoj rukovodio bi SS-poručnik Bauman. On bi bio u vezi sa svakom 'pozadinskom grupom' i Centrom u zemlji..."

Poenta je na – diverzijama nakon rata, i to po naredbi nacista, odnosno njihovih specijalaca za diverzije i sabotaže!

Nakon toga N. Brezović Prebeg opisao je formiranje i djelovanje "Jagdkomanda" Karlovac (uniforme, zemunice, kretanje, sastav – među njima bio je i "jedan ustaša, Srbin, iz kotara Slunj, koji se, kako u svom neobjavljenom rukopisu o ovom događaju piše Petar Zinaić, tamo krio. Tada je kao ustaša za učinjena krivična djela suđen na dvije godine zatvora..."), te kako je na području Draganića, Samobora, Duge Rese, Krašića, Gornje Kupčine i Jastrebarskog" prekinut pokušaj da se nastavi teror i ubojstva".

[35] N. BREZOVIĆ PREBEG, *Priručnik*, 1, 1986, 88-96. U tekstu se služio dokumentima Arhiva RSUP-a SR Hrvatske, Sjećanja "nekih učesnika u događajima" i vlastita sjećanja.

Poenta je na – požrtvovnosti Ozne!

O povezanosti takvih "njemačko–ustaških diverzanata i sabotera" odnosno "nekih" terorista, s ljudima iz zemunica i skloništa na Velebitu (u Lici) nema ni riječi.

Partizanski obavještajci

Đuro Đ. Rebić je u časopisu *13. maj* (Beograd, 1974), uz 30. godišnjicu stvaranja Službe sigurnosti, objavio tekst "Stvaranje i razvoj partizanske obaveštajne službe i (Karlovačko-kordunska, lička i žumberačko-pokupska regija)",[36] u kojemu je obradio partizanske obavještajne i vojno–pozadinske ustanove na području Korduna, Like, Žumberka i Pokuplja, zatim punktove neprijateljskih obavještajnih službi usmjerenih protiv NOP-a Korduna, Like i Žumberka, te diverzantsko-terorističku djelatnost obavještajnih službi neprijatelja. Naveo je, među ostalim, ono što i Nikola Brezović Prebeg:

"Postojala je prisna veza između Jagdverbanda u Zagrebu i štaba tzv. 'ustaške obrane' – slične organizacije koju su formirale ustaše pod komandom ratnog zločinca Maksa Luburića. Obrazovane su i zajedničke diverzantske grupe. Ustaška obrana imala je na teritoriju svoje države devet sektora za provođenje diverzantskih akcija protiv NOP-a...", s tim što je "sektor za Liku" bio "pod rukovodstvom zločinca Delka Bogdanića (likvidiran poslije rata kao vođa križara)".

Poenta je na – vođi D. Bogdaniću, zločincu, iako ga nitko nikad nije službeno proglasio zločincem.

Đuro Đ. Rebić zatim je opisao gospićki "Jagdkomando", diverzantsko-sabotersku jedinicu koju je formirao Karl Rieger (N. Brezović Prebeg spominje "Riegera" i "Riedera"), ističući da je Rieger stigao u Gospić "sa 20 kamiona materijala, među kojim je bilo lakog automatskog naoružanja, municije svih vrsta, eksploziva, sanitetskog materijala, cigareta, hrane, odjeće, anglo-američkog i ruskog podrijetla, konzervi i dr.", što je raspoređeno po "zamišljenim punktovima i tajnim skladištima". Slijedi njegova konstatacija: "Gospićka Jagdkomando oslanjala se na ustaške jedinice poznatih zločinaca D. Bogdanića i J. Rukavine, koji su imali nalog da Riegleru pruže svaku pomoć koju on bude zahtijevao. Oni su to i činili, omogućujući mu čak da saslušava zarobljene partizane..."

Poenta je na – Bogdanićevu zločinu! A dokaz?

Opisano je zatim kako je "Jagdkomando" Gospić "počinila velike zločine po Lici, naročito u kasnijem periodu (1944./1945.) kada je na, mjesto Rieglera,

[36] Đ. D. REBIĆ, *13. maj*, 2. 3. 4. 1974, 12-24, 84-89, i 29-43.

koji se kompromitirao suviše otvorenom suradnjom sa četnicima, došao poručnik Antun Codeli, folksdojčer rodom iz Ljubljane", koji je "uhvaćen kod Senja", te su on i njegovi suradnici "dali POC-u za Liku dragocjene podatke o tajnim bazama, punktovima, agentima i planovima".

Poenta je na – Rieglerovoj "otvorenoj suradnji sa četnicima", a ne na "oslanjanju na ustaške jedinice" i Delka Bogdanića.

Opisano je zatim kako su kordunski partizanski obavještajci otkrili pet tajnih skladišta "Jagdkomanda" iz Karlovca, u kojima je "bio smješten eksploziv, municija, oružje, hrana, koju su sačinjavali dvopek, konzerve, čokolada, cigarete, plastit, ručne bombe, protiv-tenkovske i nagazne mine...", a sve je bilo pod komandom gestapovca Koppela, odnosno Konrada Klossera" (pseudonim). Rebićev tekst završava kratkim opisom biografija 27 članova Ozne/Udbe koji su "bili nepobijeđeni", odnosno poginuli u borbi protiv diverzantsko-saboterske "Jagdkomando".

Poenta je na – porazu "izobilja" i pobjedi "narodnih boraca".

Ponovljena je, dakle ista "ideologijska formula" poratnih razračunavanja na Velebitu u Lici) i susjednim područjima, formula velikog zla" ustaških zločina), požrtvovnosti (junaštva Ozne i pobjede "nad šačicom izdajnika" ili "okupatorovih slugana", najčešće bez navoda dokumenata, s napomenama da je riječ o sjećanjima nekih učesnika u akciji", "nekih ljudi", "nekih članova rodbine" te odmetnika, izjavama iz "nekih pisama", "nekih zarobljenih dokumenata" itd.

Može li se tako pisati povijest o jednome krvavom i neljudskom vremenu?

Komunisti i legenda

Treba li, osim toga, uzeti u obzir dokumente Komunističke partije i Skoja Like iz 1945. i nailazećih godina, koji su "svježi", aktualni, neposredni, iskreni. Evo što je, primjerice, da ponovimo, partijska organizacija kotara Perušić izvijestila l. prosinca 1450. o likvidiranju 32 ustaše:

"Ovo pitanje postavilo se pred čitavu partijsku organizaciju kao najvažnije, a s naše strane svakodnevno se osvježava i pronalaze se načini za likvidaciju bande... Od gore navedene cifre u općini Kosinj su u zadnja tri dana likvidirana 23 bandita, od kojih se sedam predalo, a među kojima je i bivši zapovjednik ustaške satnije u Kosinju Joso Petranović Cima. U Kosinjskom Bakovcu ubijen je poznati ustaški organizator Delko Bogdanić, a u toku današnjeg dana predao se jedan iz Donjeg Kosinja. Raspoloženje masa u povodu pogibli Delka i ostalih većinom je dobro, dočim se kod familija

poginulih i njihove rodbine zapazilo negodovanje: nisu učestvovali u manifestacijama oko proglašenja Jugoslavije..."[37]

Kotarski komitet KPH Gospića izvijestio je 14. prosinca 1945. ličko partijsko rukovodstvo, među ostalim, i o onome što je već navedeno: "Poslije smrti Delka Bogdanića kroz ova sela (Trnovac, Kaniža, Žabica, Ličko Novo...) provukla se propaganda da to nije Delko Bogdanić, da se on ne hvata tako lako, da je to samo strašenje naroda..."[38]

Poenta je na – ubojstvu D. Bogdanića (ne samoubojstvu) i na "strašenju naroda".

Upravo tim činom (nejasnoćom) u narodu je počelo stvaranje legende o D. Bogdaniću i još trojici neidentificiranih iz njegove zemunice, a ta legenda (radoznalost), zahvaljujući znanstvenoj nedorečenosti nadograđivana je do danas.

Zasjeda u Tulovim gredama

U svibnju 1969. jedan od jedanaestorice iz akcija 1948.-1949. na Velebitu, kad su u Maloj Paklenici imali sjedište i odatle odlazili u zasjede na područje Selina, kako bi iznenadili odmetničku skupinu koja se sastojala od stanovnika Obrovca i okolice do onih iz Lukova Šugarja i Like, ispričao je:

"U početku su mirno krstarili, njih 130 – 140. Onda su 1945. ubili Tomu Jurlina iz Selina, odbornika Kotarskog NOO-a Zadar. Odmah je na zadatak, u potjeru, upućeno odjeljenje KNOJ-evaca, ali su ih odmetnici dočekali kod Prezida, na granici Like i Dalmacije, te pobili. Poslije toga odmetnici su napadali dalmatinska i lička sela, otimajući stoku. To nije potrajalo dugo, jer ih se dio predao, dio razbježao u manje skupine. Jednu od tih skupina činili su braća Dadići, zatim Jakov Jurlina i još jedan odmetnik. Skrivali su se na raznim terenima, a onda su se smjestili u Tulove grede, do vrha Alana, gdje su imali pećinu kroz koju je tekla voda. Tu su zimovali, a ljeti su krstarili po ličkim selima i krali stoku (npr. u Počitelju). Njihovi bivši prijatelji i ratne kolege bili su im jataci.

Upravo je ta skupina bila strah i trepet za stanovnike Selina, koji su pretežno živjeli od stočarenja na Velebitu, krumpirišta, sijena i sječe drva. Zbog toga smo više puta išli sa stanovnicima da ih štitimo dok napasaju stoku ili kose sijeno. Jednog dana doznali smo da odmetnici lutaju po

[37] J. GRBELJA, *Večernji list*, 19. ožujka 1996.
[38] J. GRBELJA, *Večernji list*, 20. ožujka 1996.

zaseocima Rujno, Javornik, Vaganac, Tomić, Erceg, Barić Draga, Jatari, Libinje, Dušice i drugima. Čekali smo ih podno Alana, u noćnim zasjedama, jedući samo kruh i krumpir, te pijući konjak i rum. Jedne večeri u početku travnja 1949. odmetnici su došli na sastanak kod jatakinje, na brdo uza cestu preko Alana. Likvidirani su u trenutku kad su od jatakinje primali cigarete, kruh i čistu odjeću. Ostavili smo ih u planini i o njihovoj smrti obavijestili mjesne odbore u Selinama, Jesenicama i Starigradu, te stanicu milicije u Obrovcu. U Selinama i Starigradu nisu nam vjerovali, pa je iz Obrovca krenuo kamion da odveze tijela odmetnika. Dovezli su ih do crkve i Dadićeve kuće u Selinama, gdje su bili tri dana, da se svijet uvjeri u njihovu smrt...."

Jednako tako je, rečeno je, u Gospić dovezeno tijelo Delka Bogdanića, jer "narod nije vjerovao da je mrtav".

Sugovornik koji je to otkrio, rekao je i da su skupine milicionara i udbaša bile na Alanu, u Libinjama, na Rujnu, u Paklenici, Barić Dragi i u Jovića Selu; da je u početku s njima surađivala četa KNOJ-evaca raspoređenih u Barić Dragi; te da su im posade stanica milicije u Obrovcu i Starigradu bile pojačanje.

Poenta je na nevjerici u likvidacije!

Kako se stvaraju legende?

Zašto se to događalo? Mogu li na to odgovoriti jedino policajci i povjesničari, ili im treba dodatno tumačenje; sociologa, osobito folklorista, onih koji znaju kako nastaju i šire se legende i mitovi?

"Boreći se uporno i požrtvovno, izlažući se različitim opasnostima, polažući svoje živote na oltar slobode, mira i sreće naših naroda – organi Udbe zajedno sa jedinicama KNOJ-a i organima Narodne milicije – postigli su velike uspjehe, pokazali su visoku svijest i okretnost i ispoljili neizmjerno mnogo pronicljivosti i junaštva. Ostaci aktiviziranog neprijatelja nisu mogli dugo postojati i djelovati, jer ih je brzo i na vrijeme stigla zazlužena narodna osuda..." – rekao je državni podsekretar Uroš Slijepčević 1954., u povodu 10. godišnjice osnivanja Službe državne bezbjednosti (Udbe), dodajući da "neprijatelji naše slobode i ljepše sutrašnjice", iako "osakaćeni, razbijeni i demoralizirani", nisu uništeni i nestali završetkom Drugoga svjetskog rata.[39]

[39] U. SLIJEPČEVIĆ, *Priručnik*, 1954, 3-6.

Mnogi od tih neprijatelja zaslužili su doista kaznu ili osudu, ali mnogi su se u krvavim i neljudskim uvjetima jednostavno – skrivali, ne čineći nikom ništa, nikakav teror ili gerilsku akciju, a dogodilo se u poraću da im se hiperboliziranjem biografija ili zločina, pričanjem izmišljotina, hvalospjevima ili umišljajima i još koječim što se razilazilo od istine i pravde, dodijele elementi legende, veličine koja nije zemaljska, ljudska. I eto neodgonetnutosti, različitih tumačenja, širenja priželjkivanoga, a ne istinitoga, eto zašto narod nije vjerovao u neke smrti, pa ni u onu Delka Bogdanića. Je li se on ubio ili je ubijen i je li uopće on onaj koji je mrtav u jesen 1945. pokazan Gospićanima. Gdje su znanstveni dokazi?

Sl. 1. Svadba Ankice Zdunić-Cibić i Vinka Cibića (snimila braća Ante i Đuro Verson u Gospiću 13. veljače 1944). Od lijeva sjede: Ankica Zdunić-Cibić, Vinko Cibić, Delko Bogdanić (kum), Anđelka Zdunić Bogdanić (kuma), pop Josip "Jole" Bujanović, Mica Jurasović i Slavko Majer. Stoje od lijeva: dr. Milivoj Bačić, Katica Grospić Orešković, Stipe Stopić, Ankica Šimić, Lenka Zdunić, Martin Milinković, Anka Adamović, Josip Stilinović, Petar Stanić, Jandre Stilinović, Hinko Orešković, Mihovil Mićo Šimić, Zorka Ciganović i Huso Ahmetović "Bosanac".

Literatura

Nikola BREZOVIĆ-PREBEG, OZN-a u borbi protiv pokušaja Nijemaca i ustaša da organiziraju diverzantske jedinice za terorističku djelatnost nakon njihovog povlačenja iz Jugoslavije, *Priručnik za stručno obrazovanje službenika unutrašnjih poslova*, 1, 1986.

Dokumenti Državne bezbjednosti Gospić. O banditizmu i jatakovanju, 24. siječnja 1962., pohranjeni u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu

Elaborat o djelovanju banditizma – Bunkeraši i jataci – Kotar Zadar, Zadar, 10. veljače 1962.

Fotoslužba Hrvatskoga državnoga arhiva u Zagrebu, SDS, br. 04349.

Josip GRBELJA, Uništavanje Hrvata u Lici 1945.-1946.: Partija i križari, podlistak, *Vila Velebita*, br. 48-49, od 25. rujna 1996. do br. 55 od 26. ožujka 1997.

Josip GRBELJA, Likvidacije odmetničkih grupa u Lici 1945.-1952. godine, podlistak, *Vila Velebita*, br. 56, od 25. travnja 1997. do br. 59-60 od 18. srpnja 1997., s reagiranjima na podlistak u *Vili Velebita* br. 61 od 24. rujna 1997. i br. 63 do 26. studenoga 1997.

Josip GRBELJA, O stradanju i raseljavanju Hrvata u Lici 1945.-1946., podlistak Partija i križari, *Večernji list* od 11. ožujka 1996. do 23. ožujka 1996.

Izvorni intervjui (razgovori) sa sudionicima akcija Ozne i odmetnicima

"Matični list" Delka Bogdanića od 28. ožujka 1944., pohranjen u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu

Mićo MEDIĆ, Partizanska obavještajna služba u Lici za vrijeme narodnooslobodilačkog rata, *Priručnik...*, 22, Zagreb, 1984, 3, svibanj-lipanj

Jaša PERIĆ, Poslednji križari, *13 maj*, 19, Beograd, 1966, 1, januar

Policijski časopisi *Narodna milicija* i *13. maj*, Beograd, i *Priručnik...*, Zagreb, od prvog do posljednjeg broja

Zdenko RADELIĆ, *Križari – Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950.*, Hrvatski institut za povijest – Biblioteka hrvatska povjesnica, Dom i svijet, Zagreb, 2002.

Đuro D. REBIĆ, Stvaranje i razvoj partizanske obaveštajne službe (Karlovačko-kordunska, lička i žumberačko-pokupska regija), *13. maj*, 27, Beograd, br. 2, 3, 4, 1974.

Uroš SLIJEPČEVIĆ, Deset godina u predanoj službi naroda, *Priručnik...*, 2, Zagreb, 1954, mart-april

Tko je tko u NDH – Hrvatska 1941.-1945., Minerva, Zagreb, 1997.

Vjesnik, Zagreb, 6. prosinca 1945.

Aleksa VOJINOVIĆ, Kako se razvijala naša Služba sigurnosti, *Start*, Zagreb, od 19. svibnja do 14. srpnja 1984.

Goran VUKOVIĆ, Obmana, *Priručnik...*, 15, Zagreb, 1967, 1, 1, januar-februar, i u još tri broja

Đuro ZATEZALO, *Narodna vlast na Kordunu, Baniji i Lici 1941-1945*, Karlovac, 1978.

DAS SCHICKSAL VON DEM USTAŠA-RESERVEOBERSTEN DES UNABHÄNGIGEN STAATES KROATIENS DELKO BOGDANIĆ (DIE ERDHÜTTE DER UNIDENTIFIZIERTEN)

Zusammenfassung

In diesem Beitrag beschreibt der Autor, aufgrund mehrjähriger Forschungen, das Leben und die Militärtätigkeit des Ustaša-Reserveoberstens Delko Bogdanić. Er konstatiert, dass wegen der ideologischen Gründe die geschichtliche Wahrheit im Fall von Delko Bogdanić verdreht wurde.

Der Autor bringt die Zeugnisse über die Beförderung Delko's Boganić bis zum Rang des Reserveoberstens. Danach schildert er seinen Rückzug mit den Kampfgenossen nach der weglosen Gegend des Velebit-Gebirges. Dort hielten sich mehr als dreißig Gruppen der verfolgten kroatischen Soldaten auf – Ustaše und Landwehrmänner – die nicht wollten in den Endoperationen der Partisanen teilnehmen. Sie versteckten sich und kämpften um ihr Dasein gegen die geübten Patrouillen und Hinterhalten der jugoslavischen Armee und der Spezialpolizei des kommunistischen Systems.

Zur Zeit vom 1945 bis zum 1953 wurden alle diese Gruppen vernichtet. Unter anderen wurde um den 30. November 1945 in einer Erdhütte Delko Bogdanić mit drei seinen Kampfgenossen umgebracht.

Der Verfasser betont, dass diese Arbeit der erste Versuch ist um darzustellen wie die Legenden entstehen und die Geschichte falsifiziert wird, sowie Daten über Delko Bogdanić und Soldaten des Unabhängigen Staates Kroatiens und Zivilisten die in den weglosen Gegenden Velebits oder bei ihren Hehlern (Freunde oder Familie) Zufluchtsort gesucht und Tod gefunden haben.

THE VELEBIT FATE OF THE RESERVE NDH COLONEL DELKO BOGDANIĆ THE UNDERGROUND SHELTER OF THE UNIDENTIFIED PERSONS

Summary

This work refers to some documents about the fate of the Indipendent State of Croatia (NDH) colonel Delko Bogdanić and the so called guerilla fighters, then the Croatian Home Guardsmen and Ustashas, which after the Second WW were hid in Velebit from the new partisan authorities. They were divided in several groups of which the last one was caught in 1948. Some of them remained hidden in Velebit forests even after, while some succeded to escape abroad. While describing the official reports about those groups, the author here displays his own reflections on it and at the end, after having represented every individual group, their number and organization, comes to a following conclusion: 1. Many of those guerilla fighters meritted the punishment, but a great majority did not execute any terror or harm to anybody while hid in the mountain. 2. By telling the untrue stories, either panegirics or blames, the fates of those people were diversely interpretted. 3. It remains open the question if Delko Bogdanić was really killed and whether it was he, Delko Bogdanić, the man whom partisans in autumn 1945 exposed dead to the view of the inhabitants of Gospić.